

Nr 279.

Av herr Meyerhöffer m. fl., angående tryggande av folkförsörjningen i Norrbottens län m. m.

Norrbotten har i den politiska debatten i vårt land länge intagit en både uppmärksammas och omstridd plats. Med ren naturnödvändighet måste detta sakförhållande framträda med ytterligare skärpa de närmaste åren. Norrbotten är det enda län, som har landgräns mot två stater, det rymmer inom sig skiljaktigheter i språkligt och rasavseende. Freds- och försvarsproblemet har härigenom fått en levande aktualitet, som det ofta saknar på andra håll i vårt land. Natur- och klimatiska förhållanden förete starka växlingar. Äganderättsförhållandena, särskilt statens stora innehav, avvika från landets i övrigt. Möjligheterna att utnyttja de stora naturrikedomarna — främst gruvorna och skogen — bli starkt beroende av läget på världsmarknaden. Detta medför i ekonomiskt avseende lätt häftiga omsvängningar från ljus optimism till mörk pessimism. Avstånden äro betydande. Känslan av isolering är ofta starkt framträdande. Uppfattningen i religiösa, politiska och samhällseliga spörsmål ha helt naturligt ofta fått en skärpa, som icke finnes annorstädes.

Intet kan vara oss mer fjärran än att söka spela ut den ena landsändan mot den andra. Vi förstå till fullo de svårigheter, som förefinnas att i allo rättvist avväga rättigheter och skyldigheter mot varandra. Men ur rent nationell synpunkt är Norrbotten förtjänt av den största uppmärksamhet. Detta är förhållandet ur militär synpunkt. Försvarskommissionen har icke i sitt officiella utlåtande på ett fullt tillfredsställande sätt beaktat detta. Men i detta sammanhang bortse vi från denna fråga. Ur nationell synpunkt blir i detta sammanhang vår frågeställning, dels hur stor del av befolkningen i denna landsända skall vinnas för svensk åskådning, dels hur den hos andra befolkningslager i Norrbotten utbredda uppfattningen om Norrbotten som ett svenskt koloni- och råvaruland skall bortarbetas. Lagstiftningsåtgärder från statsmakternas sida mot kommunismen äro ofrånkomliga, de vända sig dock endast mot sjukliga yttre företeelser, någon lösning av frågan bringa de icke. Deklamatoriska fosterländska föreställningar båta också föga vare sig det gäller att bekämpa kommunismen eller bortarbeta den utbredda föreställningen av missstro. Men sann nationell samhällssyn innesluter alltid med naturnödvändighet stark social ansvarskänsla. Ingalunda vilja vi förneka det uppoffrande arbete, som nedlagts för Norrbottens del. Men dels har detta arbete icke alltid präglats av tillräcklig överblick, när det gällt att behandla de speciella norrbottniska problemen, dels ha vissa välfärdsanordningar alltför mycket haft karaktären av barmhärtighetstjänst i stället för hjälp till självhjälp.

Norrboten har även under nuvarande högkonjunktur en betydande arbetslöshet. Den stora nativiteten inom länet — den största i riket — kommer mänskligt att se att ytterligare komplicera detta problem i fortsättningen. I remissdebatten år 1933 fällde hans excellens herr statsministern några ord om flyttning av stora befolkningsgrupper från en del av landet till en annan. Denna väg är enligt vår mening endast i ringa mån framkomlig för Norrbottens del. Lösningen av arbetslöshetsproblemet måste väsentligen ske inom Norrbotten. Likaså är det ett livsvillkor att där skapa väsentligt bättre ekonomiska villkor för stora befolkningsgrupper.

Vi skola i det följande något söka skärskåda förutsättningarna för att realisera dessa önskemål. På folkförsörjningens område träder det norrbottenska jordbruket i förgrunden, vad beträffar antalet, som hava sin utkomst av en näringsgren. Då Norrbotten i vissa avseenden har ett produktionsunderskott ha avsättningssvårigheterna icke spelat samma framträdande roll som på andra håll i landet. Svårigheterna ha legat på annat område för bönderna. Prisläget, särskilt på mjölken har varit synnerligen ojämt och även i övrigt otillfredsställande. De statliga stödåtgärderna ha icke kommit Norrbottens jordbrukare till godo på samma sätt som vad fallet varit för deras yrkesbröder längre söder ut. Det fullständiga sloandet av alla avgiftsplikter för Norrbottens del på jordbruksskyddets område har t. o. m. starkt ifrågasatts som en gård av rättvisa och billighet. Att i detta hänseende föreslå omedelbara åtgärder synes dock icke tillrädligt, utan måste avvecklingen ställas på annan sikt.

Vad som dock vållat den största olägenheten för länets jordbrukare är importen främst av hö och slaktdjur från Finland. Det är fullkomligt oriktigt att föreställa sig denna import endast som gränshandel i vanlig mening. Därtill har den fått alltför stor omfattning till följd av valutaförhållanden m. fl. orsaker. Den finska importens prisförödande verkan för norra delen av länets jordbrukare framträder allt tydligare. År för år förskjutes inåt landet den gräns, där den finska konkurrensen gör sig mäktigt gällande. För närvarande har den nått Töre älv. Konkurrensen har bl. a. medfört tillkomsten av en ny typ av bönder, som icke äga foderproducerande mark. Höet inköpa de billigt från Finland och med ett kreatursbestånd av endast tre kor kunna de framgångsrikt uppträda som frileverantörer i konkurrens med den besuttna allmogen.

Då emellertid vissa trakter av Norrbotten äro underskottsområden även för hö, låter sig icke frågan lösas enbart med en hötull. Dylik tull skulle verka ensidig. Endast om samtidigt möjligheten av fria eller väsentligt nedsatta frakter av hö från Syd-Sverige beredas, kommer hötullen att fylla avsedd uppgift. Snara åtgärder äro här oundgängligen av nöden.

Veden, som bränsle, har blivit en betydande inkomstkälla, åtminstone för vissa av länets jordbrukare. Den hjälp statsmakterna lämnat i många avseenden har ock livligt uppskattats. Men ännu är icke målet nått ens beträffande

de stationära anläggningarnas uppvärmning med ved som bränsle. Organisationerna måste också kraftigt stödjas. I längden torde det icke heller bli möjligt att skjuta undan frågan om försöksvis vedeldning vid en norrbottensk bibana.

Skogens främsta betydelse i Norrbotten ur ekonomisk synpunkt ligger dock som känt på andra områden än det ovan angivna. Utredningar av mycket värdefullt slag ha nyligen utförts. Då vi i detta sammanhang beröra några av spörsmålen, är det från utgångspunkten att hur tungt de ekonomiska synpunkterna än väga, måste även sociala synpunkter göra sig gällande. Många av våra främsta kännare se ganska pessimistiskt på konjunkturutvecklingen för våra skogsprodukter. Den utländska konkurrensen har omöjliggjort en ur social synpunkt önskvärd lönesättning för arbetarna. Särskilt skogsarbetarnas löneförhållanden äro i trängande behov av förbättring. Men företagen kunna icke bära löneförhöjningar. Vi äro väl medvetna om det tveeggade i all subventionspolitik men rygga icke tillbaka för detta som en sista utväg för att hålla företagen i gång och för att bereda arbetarna skälig ersättning. Den utvägen är dock att föredraga framför vissa A. K.-arbeten. Formerna för industridriften växla starkt, statlig, halvstatlig och enskild regi. En genomgående strävan måste dock vara att vilka dessa former för driften än äro, så skola länets råvarutillgångar få förädlas i största möjliga utsträckning inom länet. Norrbotten får icke betraktas som ett kolonialland, vars råvaror skola exploateras annorstädes.

Vi vilja i detta sammanhang också giva uttryck för vår förhoppning, att det skall lyckas ingenjörsvetenskapen utfinna nya utvägar att nyttiggöra det norrbottenska skogsbeståndet. De medel som utgivas för detta ändamål kunna i lyckligt fall leda till att allt flera människor beredas sysselsättning.

Ingenstädes i Norrbotten torde dock de ekonomiska växlingarna ha gjort sig så kraftigt gällande som inom malmfälten. Enligt uppgift voro på sin tid arbetarna i ett av dessa gruvsamhällen Europas högst betalda. Någon tanke på driftsinskränkningar förelåg åtminstone icke bland den stora allmänheten, innan den senaste stora krisen satte in med förödande styrka. Malmexportens relativt ensidiga inriktning måste betraktas som en betydande svaghet. Den målmedvetna strävan i Tyskland att frigöra sig från beroendet av denna import samt ändrade konjunkturer kunna snabbt nog åstadkomma förändringar i läget. Den systematiska hets, som på grund av styrelseformen i Tyskland oavbrutet bedrives inom vissa politiska kretsar i vårt land, kan vara ägnad påskynda denna för Norrbotten olyckliga ekonomiska utveckling. Av vikt blir att inom Norrbotten snarast kunna skapa en förädlingsindustri av sådan omfattning, att gruvdriften i malmfälten alltid kan hållas i gång.

På intet vis utesluter detta — särskilt med hänsyn till den stora arbetslösheten bland malmfältens ungdom — att alla möjligheter till arbeten med gruvdrift tillvaratagas även i fortsättningen. Vad hittills kunnat inhämtas av kända uttalanden om bearbetandet av gruvfyndigheterna i Ruotivare synes

innebära, att den nuvarande regeringen i detta avseende intager annan ståndpunkt.

Ur nationell synpunkt måste även framhållas som ett oeftergivligt önskemål, att utskieppningen i största utsträckning bedrives på svensk hamn, d. v. s. Luleå. Detta förutsätter även, att frågan om isbrytare upptages till förnyad prövning efter större linjer än hittills. En nationell lösning av denna fråga kommer att öka skeppningssäsongens längd högst väsentligt.

Nästa stora fråga för Norrbottens del, som oundgängligen måste få snar lösning, gäller den elektriska kraften. Under kristiden uppfördes ett flertal smärre elektriska kraftstationer. Man svävade då i ovisshet om statens byggnadsplaner, varjämte de höga anläggningskostnaderna, penningvärdets förändring samt andra samverkande omständigheter i förening medförde, att dessa anläggningar på flera håll blivit synnerligen ekonomiskt förlustbringande företag. Hela byar ha intill bristningsgränsen fått bära sviterna härav. Sällan torde statens skyldighet att träda hjälpande emellan på grund av en icke självförfädd utveckling vara så tydlig som i detta fall.

Men det gäller också att lösa frågan, hur särskilt Norrbottens landsbygd skall göras delaktig av den elektriska kraften på ett för den ekonomiskt svagast lottade befolkningen tillfredsställande sätt. Redan statens äganderättsförhållanden medföra enligt vår mening stora förpliktelser för staten i detta hänseende. Få arbeten torde inom överskådlig tid lämpa sig så väl för Norrbottens del som realiserandet av ett byggnadsprogram, som avser att inom de närmaste åren ha försett alla Norrbottens byar med elektriskt ljus till billigt pris. I detta avseende må framhållas, vilken psykologisk återverkan det förhållandet måste medföra, att befolkningen vet hur den elektriska kraften nu ledes ned till sydligare delar av landet, medan Norrbottens fattiga befolkning av ekonomiska skäl icke kan bli meddelaktigt av denna förmån.

Det ligger i detta sammanhang nära till hands att framhålla vikten av järnvägselektrifieringens snabba fullbordande till Boden. Häri se vi dock i första hand icke en rent ekonomisk fråga, utan i stället fatta vi främst saken så, att denna landsdel genom dylik åtgärd närmare knyter fast med landet i övrigt.

Även på annat sätt gäller det att främja denna utveckling. Statsmakterna ha redan tagit ett steg i rätt riktning, då de medgivit viss militärpersonal och deras familjemedlemmar nedsättning vid en årlig resa till stationer söder om Bollnäs. Denna rätt bör snarast utsträckas att gälla hela Norrbottens befolkning. Registrerings- och expeditionella svårigheter göra det omöjligt att redan nu framlägga ett direkt förslag för befolkningen i dess helhet. Men en skyndsamt utredning bör snarast åstadkommas för att klarlägga huru denna sak rent tekniskt bäst skall ordnas. Däremot möta inga svårigheter att redan vid innevarande års riksdag fatta beslut, att alla statstjänare och kommunernas tjänstemän bli delaktiga av denna förmån. Särskild motion härom framlägges.

Ett annat problem, som också måste bringas till lösning är en rättvisare avvägning av skattebördorna. Trots den skatteutjämning, som lämnas av statsmakterna, trycker skattebördan Norrbotten med rent orimligt tryck. En lättnad genom generell höjning i detta län av det skattefria avdraget vid uttagandet av skatt till staten till kr. 2,000 bör prövas.

Vi äro väl medvetna om att ovanstående skildring endast givit en ofullständig bild av de svårigheter som äro speciellt gällande för vår nordligaste landsända. En allsidig utredning av Norrbottens försörjningsproblem går icke att skjuta åt sidan längre. De framställda förslagen taga dock icke uteslutande sikte på folkförsörjningen i egentlig mening. Hur viktig den saken än är, måste även den frågan ses ur vidare synvinkel än enbart stillandet av magens krav. Mer än en fjärdedel av Norrbottens befolkning ser i Sverige av i dag ett fientligt land och räknar sitt rätta fädernesland i en annan stat längre österut. Betydande delar av Norrbottens befolkning hysa vidare den uppfattningen, att Norrbotten längre söderut betraktas som ett koloniland, vars råvaror det gäller att exploatera. Det är en stor nationell uppgift att i ett gränslän av Norrbottens beskaffenhet söka åvägabringa en ändring i detta sakernas tillstånd. Men ett villkor härför är, att befolkningen i detta län skall känna större trivsel inom länet ävensom ökad samhörighet med riket i övrigt.

Med stöd av det ovan framhållna få vi därför vördsamt föreslå,

att i överensstämmelse med de här ovan uppdragna riktlinjerna riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära en utredning av de frågor, vars lösning på grund av de säregna förhållandena i detta gränslän dels är ägnad att trygga folkförsörjningen i Norrbotten, dels även i övrigt är ägnad att skänka länets befolkning en ökad känsla av trivsel inom länet samt ökad samhörighet med riket.

Stockholm den 21 januari 1936.

Alf Meyerhöffer.

C. Gösta Jacobsson.

John Gustafsson

i Välsnäs.
